

דברים, המדור - הגיגים, ד"ר חזות גבריאלי

Yes we can

הבדלים רבים בתיאור חטא המרגלים בין ספר במדבר לבין ספר דברים. אני מבקש לעמוד על הבדל אחד מהותי לעניות דעתי. בספר דברים שרובו הוא תוכן נאום משה בערבות מואב טרם הכניסה לארץ, מוצג משה כמגיב לדברי המרגלים ולא יהושע וכלב. הטענה שלו כלפי עם ישראל המושפעים מעצת המרגלים חזקה ופשוטה, (דברים פרק א):

(כט) ואמר אלכם לא-תעצונו ולא-תראונו מהם:

(ל) יקוק אלהיכם ההלך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה אתכם במצרים לעיניכם:

(לא) ובמדבר אשר ראית אשר נשאך יקוק אלהיך כאשר ישא-איש את-בנו בכל-הדרך אשר הלכתם עד-באכם עד-המקום הזה:

(לב) ובדבר הזה אינכם מאמינים ביקוק אלהיכם:

משה רבנו מאשים את בני ישראל בחוסר אמונה. הניסים לדבריו שהביאו את ישראל עד הלום, ילוו אותם גם בהמשך, בכיבוש הארץ. מוקד הויכוח לפי זה הוא בשאלה האם הקב"ה ימשיך לעשות ניסים גלויים בכיבוש הארץ כפי שעשה עד כה. בני ישראל 'אינם מאמינים' בכך! ב'מדרש תנאים' על אתר: " **ואומר אליכם** - אמר להם, לא מעצמי אני אומר לכם, אלא מפי קדוש אני אומר לכם", כלומר: תנו אמון בהבטחתי זו.

בתיאור בספר במדבר, משה פסיבי והמדברים הינם כלב ויהושע:

(יג,ל) ויהם כלב את-העם אל-משה ואמר עלה נעלה ונרשנו אתה כי-יכול נוכל לה:

(יד,ט) אך ביקוק אל-תמרדו ואתם אל-תיראו את-עם הארץ כי לחמנו הם סר צלם מעליהם ויקוק אתנו אל- תיראם:

מוקד הויכוח לפי זה הוא עניין של הערכה צבאית/ מודיעינית בשאלה: האם יש יכולת צבאית לעם ישראל לכבוש את ארץ כנען? כלב ויהושע החולקים על שאר המרגלים בטוחים: "כי יכול נוכל לה". מי מן החטאים גדול יותר? הטלת ספק ביכולתם לכבוש את הארץ המובטחת, או חוסר אמונה בקב"ה שימשיך לעשות ניסים גלויים בכיבוש הארץ כפי שעשה עד כה?

ברקע, ובנוסף, קיימת כרגיל גם השאלה 'ההיסטורית' - על מה באמת נסב הויכוח בין המרגלים? כמענה לשאלה זו, מפתה להיכנס לשיטת 'שתי בחינות' או להכניס את הראש אל המחלוקות העצומות של ראשוני הפרשנים של המקרא. אני מציע פתרון אחר, מבוסס על פשוטו של מקרא.

בל נשכח, האירוע מתרחש בשנה השניה לצאת בני ישראל ממצרים. כלב ויהושע מנהיגים צעירים, מדברים פוליטיקה צבאית אמונית. הם מבינים שאת ארץ ישראל צריך לכבוש באמצעות חיילים ובתכסיסי מלחמה כדרך כל הכיבושים של כל העמים. ההנהגה הניסית היא פונקציה תלוית מצבו הרוחני של עם ישראל. ההזדקקות לניסים הכרחית בשל היותם במיט שערי טומאה. מצב זה הסתיים, ומעתה עם ישראל צריך לתת את נפשו תרתי משמע על כיבוש הארץ. הוא צריך להוכיח כי הוא חפץ בכל מאודו במתנה שהקב"ה נתן לו. בתוך דבריהם, ועל אף המעמד הנורא הם מתנסחים כך: **אם-תפץ בננו יקוק והביא אתנו אל-הארץ הזאת ונתנה לנו ארץ אשר-הוא זבת חלב ודבש: בלשון בת ימינו- 'אם ירצה ד', נעלה ונצליח'. הם אינם קובעים כי השם חפץ בנו אלא **אם** הוא חפץ בנו. ומתי נדע את רצונו? לאחר המעשה ולא לפניו.**

משה רבנו נמצא בספירות אחרות לחלוטין. הוא נביא - מנהיג. הנס כרוך בו ובהתנהלותו בדרך טבעית לחלוטין. את המלחמה בעמלק הוא מנצח בהרמת ידיים כלפי שמיא. במרחק של שלושים ותשע שנים, משחזר משה את האירועים הסוערים הללו. לדידו, אי קבלת העמדה של כלב ויהושע נבעה מחוסר אמונה פשוט. עתה, לפני הכניסה לארץ, כאשר הדור החדש מתכוון לכבוש את ארץ כנען בדרכים צבאיות רגילות הוא מבין כי הוא טעה וכלב ויהושע צדקו. עובדה, שהם נכנסים לארץ והוא לא. זהו לדעתי הפירוש הפשוט

של הפסוק המפתיע הנמצא בשולי סיפור המרגלים : (לז) גם־בִּלְהִתְאַנֵּף יִקְוֶה בְּגִלְלַתְכֶם לֵאמֹר גַּם־אַתָּה לֹא־תָבֹא
שָׁם:

להערות : hazutg@gmail.com